

Lietuvos Respublikos Vyriausybei
El. p.: LRVkanceliarija@lr.lt

2019-03- Nr. SD-

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai
El. p.: info@enmin.lt

DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ

„Lietuvos energijos gamyba“, AB (toliau – Bendrovė), susipažinusi su Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos parengtu ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei 2019 m. kovo 18 d. raštu Nr. (17.12-16)3-368 (toliau – Raštas) pateiktu Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 20, 67, 68, 71 ir 72 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu (toliau – EEĮ projektas), mano, jog EEĮ projektu siekiamas įtvirtinti teisinis reguliavimas nėra proporcingas, aiškus ir neužtikrinantis elektros energijos rinkos dalyvių teisių bei teisėtų interesų. Bendrovės vertinimu, dėl žemiau nurodytų priežasčių EEĮ projektas turi akivaizdžių trūkumų, todėl turi būti tobulinamas.

EEĮ projekto 1 straipsnio 1 dalimi siūloma Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 20 straipsnyje įtvirtinti naują ir neproporcingą taisyklę, pagal kurią elektros energijos gamintojas, kurio vienetinė elektros energijos gamybos įrenginio galia yra 20 MW ir daugiau, privalėtų ne vėliau kaip prieš 36 mėnesius pranešti perdavimo sistemos operatoriui apie tokio įrenginio laikiną ar visišką eksploatavimo nutraukimą, tokio įrenginio laikinas ar visiškas eksploatavimo nutraukimas anksčiau šioje dalyje nurodyto termino būtų galimas tik gavus perdavimo sistemos operatoriaus sutikimą. Rašte siūlymas įtvirtinti šią normą grindžiamas taip: „<...> papildomai siūloma numatyti teises priemones, kurios užtikrintų elektros energijos gamybos dalies elektros energetikos sistemoje nuoseklaus planavimo ir vystymo galimybes, bei elektros energijos gamybos įrenginių valstybinės kontrolės kriterijus. Šios priemonės yra aktualios vertinant rizikas, susijusias su trečiųjų šalių galimais veiksmais dėl elektros energetikos sistemos desinchronizacijos nuo IPS/UPS sistemos.“.

Bendrovė pabrėžia, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnyje nurodyta, jog Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. Pažymėtina, kad konstitucinė asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva reiškia teisinių galimybių visumą, sudarančią prielaidas asmeniui savarankiškai priimti jo ūkinei veiklai reikalingus sprendimus. Riboti asmens teisės ir laisvės, taip pat ir Konstitucijos 46 straipsnyje numatytą ūkinės veiklos laisvę galima, jeigu, be kita ko, tokiais ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė, yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo.

Pažymėtina, kad elektros energijos gamybos įrenginių eksploatavimo nutraukimą, visų pirma, lemia techniniai ir aplinkosauginiai ribojimai, atsirandantys iš fizinio ir moralinio įrenginių susidėvėjimo. Saugus inžinerinių sistemų eksploatavimas, kaip ir įrenginių atitikimas aplinkosauginiams reikalavimams yra privaloma sąlyga, kurios pagrindu ūkinės veiklos vystytojas priima sprendimą eksploatuoti ar ne jo valdomus įrenginius.

Bendrovės vertinimu, EEĮ projekto 1 straipsnio 1 dalimi siūlomas įtvirtinti privalomo elektros perdavimo sistemos operatoriaus sutikimo gavimas įrenginio laikino ar visiško eksploatavimo nutraukimo atveju nepagrįstai paneigia elektros energijos gamintojo ūkinės veiklos laisvę, t. y. apriboja gamintojo galimybę savarankiškai priimti sprendimus dėl ūkinės veiklos ir nepriklausomai pasirinkti savo elgesį vykdant elektros energijos gamybos veiklą. Pažymėtina, kad toks siūlomas reguliavimas neatitinka ne tik konstitucinio proporcingumo principo, bet ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 bei 5 punktuose įtvirtintų tikslingumo ir efektyvumo principų bent keliais aspektais.

Pirma, desinchronizacija nuo IPS/UPS sistemos yra aiškiai laike apibrėžtas procesas, kurio įgyvendinimo planavimas ir su tuo susijusios rizikų valdymo priemonės trumpu ir vidutiniu laikotarpiu (iki 5 metų) gali būti įgyvendinamos elektros energijos perdavimo sistemos operatoriaus rinkos sąlygomis, ką pats perdavimo sistemos operatorius ne kartą viešai konstatavo. Vadinas, jo metu galimos kilti rizikos, susijusios su trečiųjų šalių galimais veiksmais, yra iš esmės laikino pobūdžio, t. y. Baltijos šalių elektros energetikos sistemas sujungus su Kontinentinės Europos elektros tinklais darbei sinchroniniu režimu, šios rizikos taps nebeaktualios, tačiau EEĮ projekto 1 straipsniu siekiama įtvirtinti reglamentavimą, kuris bus teisiškai privalomas net ir pasibaigus desinchronizacijos nuo IPS/UPS sistemos procesui. Atsižvelgiant į tai, Bendrovės vertinimu, pasirinkta teisinio reguliavimo priemonė yra akivaizdžiai neproporcinga ir varžanti elektros energijos gamybos įrenginius valdančių subjektų, net nevykdančių realios elektros energijos gamybos veiklos, teisės daugiau, nei to reikia siūlomoms teisinio reguliavimo tikslams pasiekti.

Antra, gamintojo sprendimą laikinai ar visiškai nutraukti elektros energijos gamybos įrenginio eksploatavimą gali lemti staigūs tiek pačios rinkos, tiek ir teisės aktų pokyčiai, kurių gamintojas prieš 36 mėnesius numatyti neturi jokių objektyvių galimybių. Pažymėtina, kad pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą tiek aktyviosios galios rezervo, tiek viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikėjai bei apimtys yra nustatomi tik vienerių metų laikotarpiui, o kitų ilgalaikių elektros energijos gamybos galios išlaikymo mechanizmų šiuo metu teisės aktuose nėra numatyta. Atsižvelgiant į tai, šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas nenumato jokių objektyvių galimybių gamintojui planuoti gamybos galių panaudojimą ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui.

Trečia, negavus iš perdavimo sistemos operatoriaus sutikimo dėl elektros energijos gamybos įrenginio laikino ar visiško eksploatavimo nutraukimo anksčiau nei po 36 mėnesių, visą šį laikotarpį gamintojas įrenginius privalėtų eksploatuoti savomis lėšomis, kadangi EEĮ projekte nėra numatytas tokio pobūdžio gamintojo sąnaudų padengimas. Pažymėtina, kad elektros energijos gamybos įrenginio eksploatavimas nebus savarankiškas gamintojo ūkinės veiklos vykdymo pasirinkimas, o elgesys, priklausantis nuo perdavimo sistemos operatoriaus sprendimo, todėl, Bendrovės įsitikinimu, perdavimo sistemos operatoriumi išreikškus nepritarimą, gamybos įrenginių išlaikymo sąnaudos visą 36 mėnesių laikotarpį turėtų būti pripažįstamos gamintojo būtinosiomis sąnaudomis ir kompensuojamos gamintojui pilna apimtimi. Atsižvelgiant į tai, pasirinkta teisinio reguliavimo priemonė, kuri suvaržo gamintojo laisvę disponuoti gamintojui nuosavybės teise priklausančiu turtu už tai nenumatant jokios kompensacijos, yra akivaizdžiai neproporcinga ir pažeidžianti gamintojo teisės bei teisėtus interesus.

Atkreiptinas dėmesys, kad Energetikos ministerija yra viešai pateikusi siūlymus ilgalaikio galių mechanizmo modeliui, kuris, pasak Energetikos ministerijos, yra priemonė, skirta užtikrinti patikimą elektros energetikos sistemos darbą, skatinant investicijas į naujų elektros gamybos šaltinių statybą, esamų tolimesnės veiklos pratesimą (mažiausiais kaštais) ar plėtrą. Energetikos ministerijos nuomone, geriausiai Lietuvos poreikius atitiktų rinkos apimties (angl. *market-wide*) modelis, kuris leistų išlaikyti tiek egzistuojančią generaciją trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu, tiek

pritraukti investicijas į naujus elektros energijos gamybos pajėgumus. Pažymėtina, kad planuojama, jog 2020 m. kovo mėn. jau bus įvykęs pirmasis aukcionas, išrinkti jo laimėtojai bei pasirašytos sutartys su jais¹.

Bendrovės vertinimu, būtent ilgalaikis galių mechanizmo modelis, kuris aiškiai numatytų aukcione perkamo galių išlaikymo laikotarpio trukmę, leistų tiek gamintojams planuoti esamų gamybos šaltinių išlaikymą ar naujų elektros energijos gamybos pajėgumų statybą, tiek perdavimo sistemos operatoriui užtikrintų galimybę atlikti ilgalaikį ir nuoseklų elektros energijos gamybos dalies elektros energetikos sistemoje planavimą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Bendrovės vertinimu, tuos pačius teisinio reguliavimo tikslus galima būtų pasiekti alternatyviomis, gamintojų ūkinės veiklos laisvės nevaržančiomis priemonėmis, todėl siūlome atsisakyti EEĮ projekto 1 straipsnio 1 dalimi siūlymo papildyti Elektros energetikos įstatymo 20 straipsnį 3 dalimi. Tuo atveju, jeigu siūlomo pakeitimo nebūtų atsisakyta, siūlome įtvirtinti šio laikotarpio gamintojo patiriamų įrenginių išlaikymo sąnaudų kompensavimą.

Kitos Bendrovės pastabos ir pasiūlymai EEĮ projektui išdėstyti pastabų ir pasiūlymų lentelėje (pridedama), kurią prašome įvertinti ir atsižvelgti.

PRIDEDAMA. 2 lapai.

Gamybos direktorius

Darius Kucinas

---

¹ <https://epilietis.lrv.lt/lt/konsultacijos/siulymai-ilgalaikio-galiu-mechanizmo-modeliui>

Augustas Muliarčikas, tel. 8 615 91958, el. p. augustas.muliarcikas@le.lt

„Lietuvos energijos gamyba“, AB

Registruotos buveinės adresas:
Elektrinės g. 21, 26108 Elektrėnai

Tel. (8 5) 278 2907
Faks. (8 5) 278 2906
El. p. info@le.lt
www.gamyba.le.lt

Juridinio asmens kodas – 302648707
PVM mokėtojo kodas – LT100006256115
Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre

Atsiskaitomoji sąskaita:
LT40 7044 0600 0020 3369
AB SEB bankas
SWIFT kodas – CBVILT2X